

Odnos s vršnjacima i socijalna kompetencija: uloga kognitivnih vještina

Kolegij: Inkluzivni pristup odnosu s vršnjacima

Doc.dr.sc. Anamarija Žic Ralić

Diplomski studij Edukacijske rehabilitacije

Model PSI

- Interpretacija neke socijalne situacije i odabir primjerene reakcije kognitivni su procesi.
- Socijalna kognicija podrazumijeva procesiranje socijalnih informacija (PSI)
 - Kodiranje socijalnih znakova (usmjeravanje pažnje, percepcija, odabir relevantnog),
 - Interpretiranje socijalnih znakova (dugotrajna memorija, atribucija),
 - Postavljanje ciljeva,
 - Preispitivanje odgovora (reakcija, strategija) koji su dostupni ili se mogu izvesti,
 - Odluka o odgovoru,
 - Ponašanje kojim se provodi donesena odluka (Crick & Dodge, 1994, Dodge & Crick, 1990)

○ kognitivni i emocionalni procesi koji su bitni za procesiranje socijalnih informacija su

- kapacitet pamćenja,
- vještine selektivne pažnje,
- brzina procesiranja,
- privrženost,
- regulacija emocija.

Generiranje odgovora na različite hipotetičke situacije:

- Petar stoji kraj ljuljačke. Drugi dječak se ljulja na ljuljački već dosta dugo. Petar se jako želi ljuljati na ljuljački, ali drugi dječak se i dalje ljulja. Što Petar može učiniti da bi se on počeo ljuljati?
- Moguća netočna interpretacija
- Egocentrični ciljevi
- Neučinkovite ili agresivne strategije

Socijalno kompetentna djeca

- uspješnija u enkodiranju znakova,
- rjeđe percipiraju namjere drugih kao neprijateljske,
- preferiraju ciljeve vezane uz odnos, a ne toliko instrumentalne,
- manje je osveta postavljena kao cilj,
- generiraju prosocijalne strategije rješavanja problema.

Djeca koja su slabo prihvaćena :

- predrasude pri interpretiranju motiva vršnjaka - sklona **nasilnoj atribuciji** –u interpretaciji socijalne situacije tj. analizi motiva ponašanja vršnjaka u dvosmislenim provokativnim situacijama, sklони tumačiti ponašanje vršnjaka kao nasilno
- imala instrumentalne ili na sebe usredotočene ciljeve;
- neučinkovite ili agresivne strategije; i
- iskrivljena samoprocjena- vjerovala su da će unatoč tome imati pozitivan ishod u interakciji s vršnjacima.

Intervencije namijenjene smanjenju agresivnosti

- Naglasak na atribucije koje dovode do ljutnje
- Poduka u prepoznavanju znakova namjere
- Uvježbavane neagresivne reakcije
- Moguće izazvati promjenu u **atribuciji namjera** agresivnih dječaka - smanjenje agresivnog ponašanja
- Ljutnju i agresiju ne izazivaju situacije, niti osobe, već su ljutnja i agresija rezultat interpretacije događaja

Razlike u obrascima procesiranja vezane uz razlike u formi agresivnosti

- Pogreške pri interpretaciji - djeca sklona obrambenoj, reaktivnoj agresiji (ljuta reakcija na provokaciju ili frustraciju)
- Devijacija u ciljevima i procesu odlučivanja o reakciji - djeca koja su agresivnost koristila kao sredstvo da se situacija riješi (instrumentalna agresija). Ova djeca sklona su povoljno suditi o agresiji i njenim posljedicama

Odbačena-agresivna djeca

- Precjenjuju svoje socijalne vještine, kompetenciju i samoprocjenu, a
- Podcjenjuju koliko ih druga djeca ne vole – štite se

Djeca s teškoćama

- Učestalije nego tipična djeca imaju teškoće u
 - Uživljavanja u tuđi položaj (osjećaji, iskustva, način razmišljanja, želje)
 - Vještinama komunikacije (aktivno slušanje, uvažavanje, ja-poruke, iznošenje vlastitih misli i osjećaja)
 - Razumijevanju socijalnih situacija i moralnom prosuđivanju
 - Sposobnosti rješavanja konfliktnih situacija

Djeca s ADHD-om i PSI

- Pokazuju deficite u procesiranju socijalnih informacija (Dumas, 1998)
- Ne pridaju pažnju relevantnim socijalnim obilježjima, pa tako u nejasnim provokativnim situacijama vršnjacima pripisuju zlonamjernost i reagiraju agresivno
- Učestalije nego vršnjaci smatraju da će agresivnim ponašanjem doći do željenog cilja - upadaju u igru i pokušavaju preusmjeriti aktivnosti minimalno se obazirući na želje i ponašanja ostalih

Djeca s ADHD-om i PSI

- Teškoće u izboru najprimjerenijeg ponašanja u nekoj situaciji - teškoće u inhibiciji (kočenju) reakcija
- Djeca s impulzivnim i hiperaktivnim ponašanjem – unutarnji govor nije razvijen u skladu s razvojnom dobi, te ga oni ne koriste u kontroli i usmjeravanju vlastitog ponašanja (prvo ću ovo, pa ću ono; mogu ja to; nije važno)
- Hiperaktivna agresivna djeca imaju nedostatne vještine rješavanja socijalnih problema

Djeca s ADHD-om i PSI

- Deficit u kodiranju socijalnih znakova i generiranju hipotetičkih odgovora (Matthys i sur., 1999) što je više povezano s ne pridavanjem pažnje socijalnim znakovima, nego s netočnom interpretacijom socijalnih znakova (Cadesky i sur., 2000)

Djeca s ADHD-om i PSI

- Veće teškoće u usklađenom integriranju više istovremenih socijalnih znakova prilikom interpretacije. Skloni su interpretaciju temeljiti na socijalnoj informaciji koju su posljednju primili (Milch-Reich et al., 1999)

Djeca s teškoćama učenja

- Djeca s teškoćama učenja imaju poteškoća u izvođenju različitih koraka Dodgeovog modela PSI.
- U kodiranju i mentalnoj reprezentaciji socijalnih znakova. Djeca s TU pokazala su probleme u fokusiranju pažnje na važne znakove, a umjesto toga se usmjeravaju na nevažne informacije (Parrill-Burnstein, 1981; Tur-Kaspa i Bryan, 1994, Bauminger i sur., 2005.)

Djeca s teškoćama učenja

- Pokazuju poteškoće u primjerenom tumačenju socijalnih informacija. Manje se dosjećaju informacija kada trebaju interpretirati socijalne znakove. Imaju problem u odabiru relevantnih socijalnih znakova - moguće nesposobna da: „pročitaju“ izraze lica ili govor tijela, ispravno tumače upotrebe i značenja intonacije glasa, te shvate svrhu razmaka, tj. poštivanja osobnog prostora među ljudima tijekom komunikacije.
- Problem u razumijevanju verbalnih i neverbalnih znakova i slabim procesima socijalne percepcije (Bauminger i sur. 2005.)
- Pokazuju nižu razinu kompetencije, nego djeca tipičnog razvoja, u preuzimanju tuđih perspektiva i razumijevanju tuđih namjera (Weiss, 1984; Wong & Wong, 1980, Bauminger i sur., 2005.).

Djeca s teškoćama učenja

- Prilikom procesa rješavanja problema djeca s TU pokazuju deficit u planiranju strategija i razvijaju manje prikladne socijalne ciljeve. Produciraju manje mogućih rješenja, tj. mogućih odgovora na socijalnu interakciju, a između njih odabiru češće neprikladna socijalna rješenja. (Bauminger i sur., 2005.).
- Pokazuju nekvalitetne društvene alternative u odnosu na djecu tipičnog razvoja (Carlson, 1987; Toro i sur., 1990, Bauminger i sur., 2005.).
- Ne koriste povratne informacije kako bi ispravili svoje pogreške i imaju manje sposobnosti da predvide posljedice društvenih situacija ili rezultate vlastite ili tuđe akcije (Bruno, 1981; Derr, 1986, Bauminger i sur., 2005.)

Djeca s teškoćama učenja

- Neprikladne reakcije mogu se pojaviti u više oblika. Ako dijete ne shvaća pitanje ili komentar, njegov odgovor može djelovati neprimjerenom (npr. nervozno cerekanje) ili neinteligentno (posve irelevantan odgovor). Drugo dijete može pretjerano reagirati ljutitim riječima i reakcijama. Napokon, ako je dijete posve isključeno, mogla bi potpuno izostati njegova reakcija, čak i ako se od njega očekuje i zahtijeva odgovor.
- Teže fokusiraju pažnju na značajne socijalne znakove, te ne koriste povratnu informaciju koju im okolina daje (feedback) da bi promijenili svoje ponašanja.

Specifičnosti PSI u djece s intelektualnim teškoćama

- Nepažljivost,
- Nedostatak smislenog povezivanja s ranijim iskustvom,
- Teškoće u pronalaženju „ispravne“ socijalne reakcije i
- Praćenju učinka

Posljedica teškoća u PSI

- Nesigurnost djece s IT u socijalnim situacijama jer ne mogu procijeniti svoju uspješnost u interakciji.
- Otežano socijalno učenje.